

NEKOLIKO GRČKIH RIJEČI U HRVATSKOM JEZIKU

Antun Šimčić

1. Benevreci

Imenica benèvreci, m. pl., benèvreke, f. pl. (benevrake, benebreke, benevrke, berevneke, brenebreke), u Hrvatskoj, znači hlače, čakšire, caligae. Ovu riječ prvi je zabilježio Mikalja, kojemu je, čini se, duguju Della Bella, Belostenec i drugi mladi rječnici. Za benevreke, f. pl., ima Vuk: »kaže se u šali za pelengače, vunene podebele gaće do niže koljena«. Daničiću je (u RJA I 233) drugi dio ove riječi taman, a za prvi nagada da je od turske riječi *pembe*, pamuk. U bugarskom ova riječ također ima oblik benevreci (s akcentom na trećem e: benevréci), i Mladenov za prvi dio dobro sudi da je zacijelo od keltskoga, koje je potvrđeno u latinskom *bracca*, engleski *breeches*, ruski *brjuki* i dodaje arbanaško *benevrek*, ali za drugi dio nagada da je srodan s njemačkim Bein, »koljeno, noga.« Ova riječ potječe od grčkoga *πανόβραχος*, što znači suknene hlače, koje je složeno od *πάννος* (*pannus*, lat. sukno, platno) + *βράχος* (pl. *βράχες* od lat. *braca*, hlače), kako je pokazao M. R. Vasmer u Osman. etimologiji (Živaja Starina 18, 141-9, 1909).

Najstariju potvrdu za tu riječ u hrvatskom jeziku daje Brno Krnarutić u *Vazetju Sigeta grada*, gdje crtajući vjeran portret cara Sulejmana kaže:

bihu mu čalvare črljena veluda,

koje glosa sa strane razjašnjava: Benevreke, hlače (2. izdanje priredeno od Petra Fodroczyja, str. 10., 1661). U Stankovcima, daljoj okolini Zadra, i danas živi ta riječ u obliku benèvrake, kako mi reče profesor Marko Vunić.

Jedna ciparska pjesma o borbi Digena Akrite s Harom (Smrcu) počinje se stihovima, koje sam u svojoj zbirci novogrčkih pučkih pjesama preveo:

Pojezdi, Haro, crna konja, sve crno j' obukao
i slovinske benevreke, da ide na panadur.

U grčkom originalu stoji *sklavunika*, a ja sam to preveo *slovinske benevreke*. *Pannóvraka* ili *benèvreci* bili su jamačno isprva dio grčke nošnje, koji su kasnije s nekim preinakama Grci primali natrag od Slavena i dali mu novo ime *sklavunika*. Znamo, da su bugarske abadžije iz Koprivštice sa svojim haljinama od domaćega sukna (*abe*) i šajaka još u prošlom stoljeću hodale u zaradu ne samo u Brusu, Smirnu i Angoru, nego i na Lemno, Tašo, Hijo, Ikariju i druge otoke grčke. Vidi K. Jireček, Putne bilješke. Periodičesko spisanje 9, 28. Sredec 1884.

Jeseni 1918., kad su se rasule bile austrijske fronte, vozio sam se u vlak, već u Hrvatskoj, s nekoliko vojnika, koji su se vraćali u Hercegovinu odnekle iz gornje Ugarske ili Erdelja. Jedan od njih izvadi iz uprtnjače nove bijele vunene hlače, kakve nose Slovaci u južnim i poljski

Górali u sjevernim Tatrama, i pokazivao ih je s velikim zadovoljstvom drugomu. Ovaj mu reče: »Što ćeš s tim, to je bijelo?« Prvi odgovori: »Obojit ću ih u crno pa ću tako nositi.« — Ovo spominjem kao jedan od načina, kako se nekoć pronosio i širio novi kroj i nova nošnja.

2. Čerota

U zbirci »Turske šale i kaurške podvale«, svezak 2, 100, (Sarajevo 1939), dolazi riječ *čerota*, koju tada nisam umio protumačiti.

Čerota znači fakin, kako mi nedavno objasni Sejid Traljić, Sarajlija, sada u Historijskom institutu Jugoslavenske akademije. Riječ je grčka, *ὁ κερατῶς*, rogonja (od *κέρως*, rog), cornuto, becco; briccone, furbo. E. Brighenti, Dizionario greco moderno-italiano (Hoepfi, Milan, 1912), ili Hahnrei, Hörnertrager. Rusopulos, Wörterbuch der neugriech. u. deutschen Sprache. Leipzig 1900.

Kako se pogrde i psovke lako prenose u drugi jezik, ova je prešla u turski i bugarski. Jan Rypka u prikazu i ocjeni J. Ostrupa *Orientalische Höflichkeit* (Formen und Formeln im Islam. Eine kulturgeschichtliche Studie. Harrassowitz, Leipzig 1929) kaže za ovu pogrdu: Das Schimpfwort *kerata* wird sogar als Zärtlichkeitsäusserung gebraucht: seni kerata seni! Vidi Archiv orientální 1, 377. Prag 1929. U bugarskom riječ glasi keratá, im., prost; turski iz novogrč. keratas, rogonosec, nikakvik. Mladenov, Etimolog. rečnik.

U Bosni je ova riječ pustila vriježu preko turskoga jezika.

3. Padeni

Po RJA IX, 557 *Päden* je prezime u Lici, a *Padeni* je ime nekim selima i zaseocima: Padeni, mahala u okružju bihaćkom; selo u kotaru kninskom, koje griješkom pišu i Padene; selo u Hercegovini (upravo u kotaru bilećkom); zaselak u županiji modruško-riječkoj. Dodajem ovamo Padine, mahaluh sela Skočića, kotar Zvornik. Zanimljivo je, da Vinko Sabljar (*Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije, Hervatske i Slavonije*, Zagreb 1866) ima isti oblik Pagjine (Pagjene) za spomenuto selo u kotaru kninskom.

RJA ima dalje: »Padènjia, rabota, koja se radi manastiru. Riječ je jamačno tuda, valjda iz grčkoga jezika. Frohne eines Klosterbauers, angaria ad monasterium praestanda«, u vojvodstvu. Zatim: Padenijáš, manastirski rabotar, Klosterroboter, operarius monasticus. Za prezime Paden kaže taj Rječnik da će biti isto, što i padenijáš. Dakle isto, što i prnjavorac.

Paden i njegovi derivati potječu od grčkoga adverb *παρρησεί*, sa svim narodom, skupno, con tutto il popolo, in massa, totalmente. Brighenti Diz. Ove riječi nema Rusopulos, a nema je ni veliki grčko-francuski rječnik Antonija Hipitisa iz godine 1908., niti je ima, čini se, u bugarskom jeziku.